

2024-03-27

Artskyddsutredning för fåglar Sandviken, Södertälje

Utredning av påverkan på fågelarter och behov av
åtgärder med avseende på artskyddsförordningens be-
stämmelser

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Artskyddsutredning
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Granskningsversion 2024-03-27

Uppdragsansvarig: Aina Pihlgren

Medverkande: Fingal Gyllang, Ebba Melin

Rapporten bör citeras: Pihlgren, A., Gyllang, F. och Melin, E. 2024. Artskyddsutredning fåglar Sandviken. Ekologigruppen AB

Intern granskning av rapport: 2024-03-27

Foton: Om inget annat anges: Malin Löfgren

Internt projektnummer: 9748

Bild på framsidan: Grönfink, gråkråka och spillkråka

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Mål och syfte	5
Avgränsningar	6
Kunskapsunderlag	7
Process vid artskyddsutredningar	8
Lagstiftning för fåglar	9
Miljöbalken	9
Artskyddsförordningen	9
Fåglar inom utredningsområdet	10
Naturvårdsrelevanta fågelarter	10
Icke naturvårdsrelevanta fågelarter	11
Påverkan	12
Detaljplanens påverkan på naturmiljön	12
Detaljplanens påverkan på fåglar	14
Skyddsåtgärder	19
Åtgärder för att undvika att döda fåglar och skada ägg och bon	19
Åtgärder för att uppfylla krav avseende störning av fåglar	20
Detaljerad utredning av naturvårdsrelevanta fågelarter	20
Förslag till vidare utredning	25
Referenser	26

Sammanfattning

Ekologigruppen har på uppdrag av Södertälje kommun tagit fram denna artskyddsutredning för fåglar i detaljplaneområdet Sandviken etapp 2, Södertälje. Artskyddsutredningen är baserad på en naturvärdesinventering och en fågelinventering som Ekologigruppen genomförde under 2022 respektive 2023. Sökning efter noterade fågelarter i området har även gjorts i Artportalen. Artskyddsutredningen omfattar sammanlagt 14 naturvårdsrelevanta fågelarter varav 12 arter är rödlistade. För övriga vanligt förekommande fågelarter har en översiktlig analys gjorts.

Målet med utredningen är att beskriva och bedöma detaljplanens påverkan på fåglar och i förekommande fall ge generella förslag på skyddsåtgärder för att förhindra negativ påverkan på arternas populationer. Målet är vidare att uppfylla kunskapskravet i miljöbalken genom att visa hur skyddade arter fåglar beaktas vid genomförande av detaljplanen.

Syftet med utredningen är att undvika att negativ påverkan på fåglar sker samt att, förutsatt att förslagna åtgärder genomförs, planen inte ska strida mot artskyddsförordningen.

Alla vilt förekommande fågelarter i Sverige är fridlysta enligt artskyddsförordningens §4. Det innebär att det är förbjudet att avsiktligt döda vilda fåglar eller förstöra deras bon, ägg eller ungar. Det är vidare förbjudet att skada eller avsiktligt störa fåglar så att risk finns för att en arts population inte kan upprätthållas på en tillfredställande nivå eller att möjligheten att återupprätta en redan liten population till en tillfredsställande nivå förhindras (Artskyddsförordningen 2007:845).

Av de fågelarter som noterats i utredningsområdet är 14 arter så kallade naturvårdsrelevanta arter (Tabell 1). Begreppet naturvårdsrelevanta arter omfattar sådana arter som är, eller nyligen har varit rödlistade, arter som är markerade med B i artskyddsförordningens bilaga 1, arter som uppvisar en negativ trend eller arter som är lokalt sällsynta och har en liten population. Ekologigruppen bedömer att fågelarter som klassificeras som naturvårdsrelevanta oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredställande nivå.

Utredningen visar att planförslagets nuvarande utformning bedöms kunna utlösa förbud enligt 4§ artskyddsförordningen för de naturvårdsrelevanta arterna entita (NT), grönfink (EN), grön göling (LC), svartvit flugsnappare (NT) och spillkråka (NT/FD) eftersom exploateringen riskerar att medföra påverkan på möjligheten för dessa arter att upprätthålla populationerna på tillfredsställande nivåer. För dessa arter krävs sannolikt skyddsåtgärder för att förbud enligt artskyddsförordningen inte ska utlösas. Skyddsåtgärderna bedöms rymmas inom planområdena.

Förslag på åtgärder som bedöms som nödvändiga i syfte att minimera risk för att detaljplanen kommer i konflikt med artskyddsförordningen sammanfattas enligt följande.

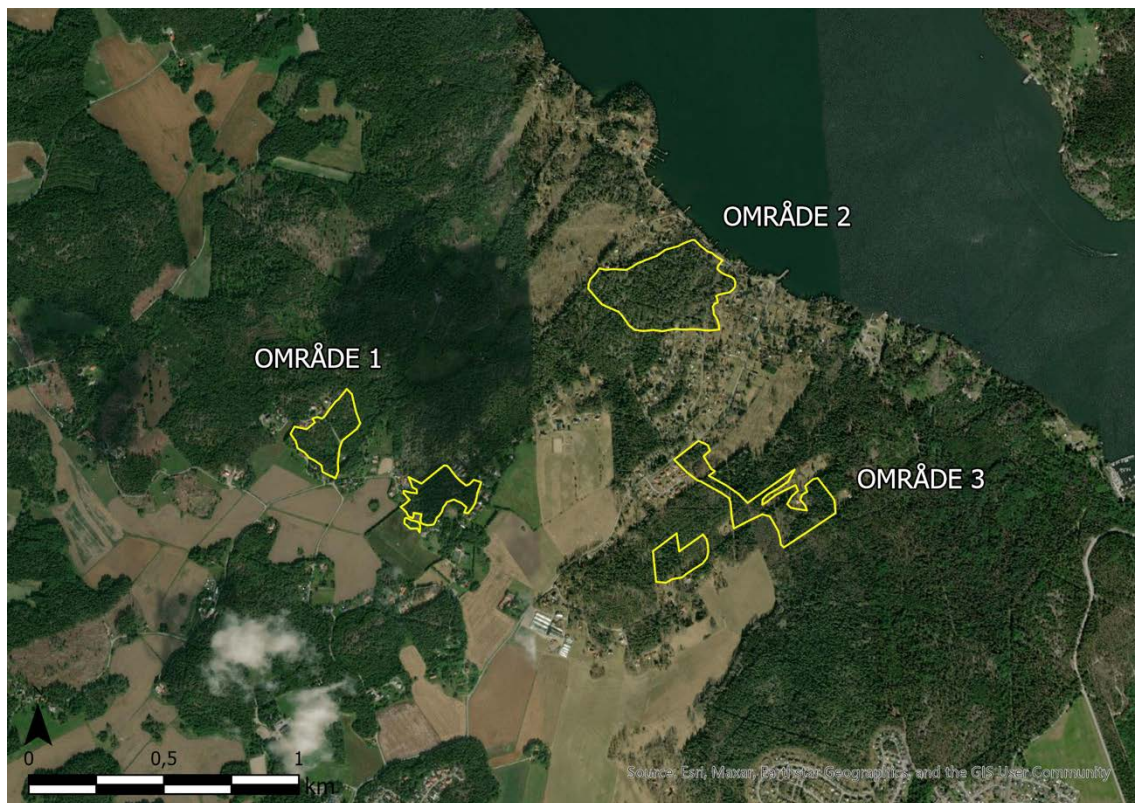
- All avverkning, markarbeten, röjning och schaktning av markvegetation bör genomföras under icke häckningssäsong i syfte att undvika förbudet mot att döda och skada fåglar. Häckningssäsongen infaller i denna del av landet generellt den 15 mars–15 augusti.
Obs att åtgärden gäller för alla i området förekommande fågelarter
- Sätt upp fågelholkar anpassade för entita respektive svartvit flugsnappare.
- Bevara i möjligaste mån mogna träd, brynmiljöer, buskar och öppna gräsytor
- Bevara objekt med högt naturvärde (klass 2) och undanta dessa från bebyggelse och planläggning som naturmark.
- Plantera blommande och bärande buskar som rönn, oxel och hagtorn.

Om de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som föreslås i denna artskyddsutredning genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken är liten för att detaljplanerna ska strida mot bestämmelserna i artskyddsförordningen.

Bakgrund

Ekologigruppen har på uppdrag av Södertälje kommun tagit fram denna artskyddsutredning för fåglar i detaljplaneområdet Sandviken etapp 2, Södertälje. Utredningen är baserad på en naturvärdesinventering och en fågelinventering som genomförts av Ekologigruppen under 2022 respektive 2023 (Ekologigruppen 2023a, Ekologigruppen 2023b). Fågelinventeringen har genomförts i tre områden, se figur 1. Artskyddsutredningen omfattar endast område 1 och 3 där ny bebyggelse möjliggörs. Område 2 omfattas inte av någon ny bebyggelse och ingår därför inte i artskyddsutredningen. Område 1 och 3 benämns framöver som område A och B, se figur 2.

Artskyddsutredningen omfattar 14 naturvårdsrelevanta fågelarter varav 12 är rödlistade. För övriga vanligt förekommande fågelarter har en översiktlig analys gjorts.

Figur 1. Översiktskarta över områden som inventerats avseende fågel 2023. Artskyddsutredningen omfattar endast område 1 och 3.

Mål och syfte

Målet med utredningen är att beskriva och bedöma detaljplanens påverkan på fåglar och i förekommande fall ge generella förslag på skyddsåtgärder för att förhindra negativ påverkan på arternas populationer. Målet är vidare är uppfylla kunskapskravet i miljöbalken genom att visa hur skyddade arter fåglar beaktas vid genomförande av detaljplanen.

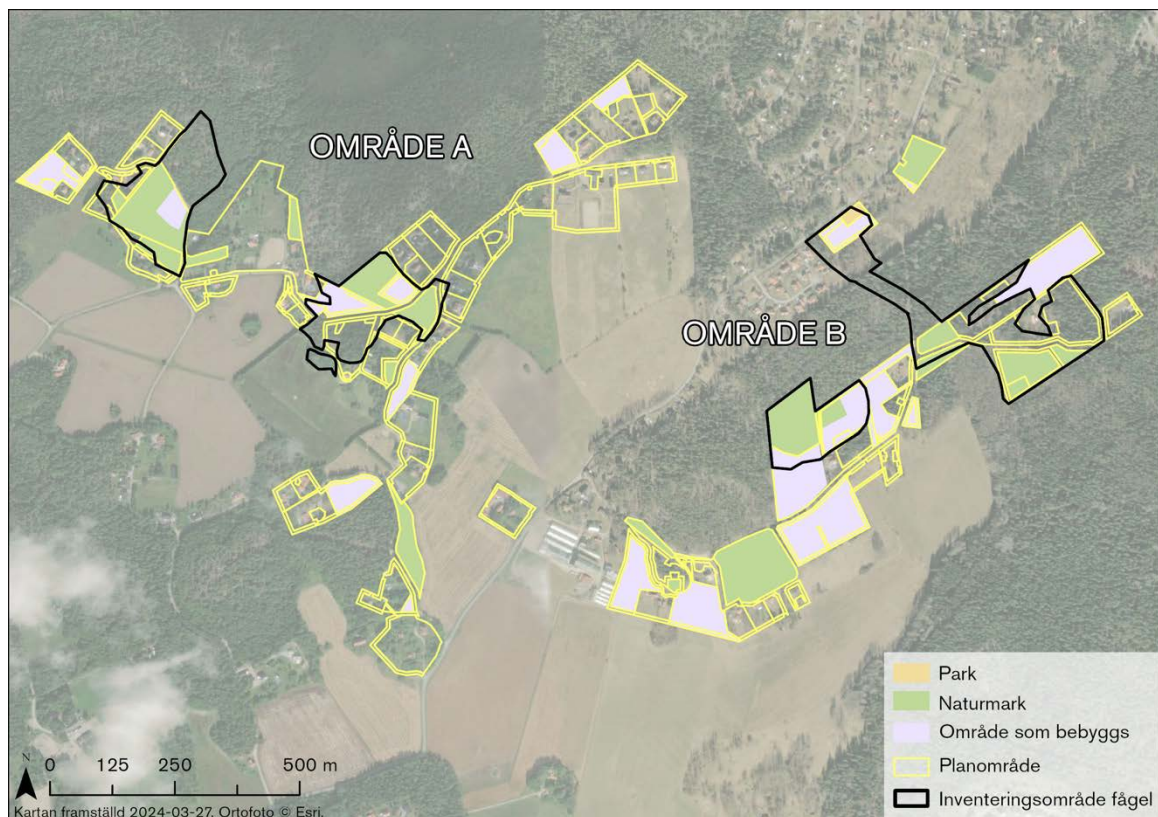
Syftet med utredningen är att undvika negativ påverkan på fåglar samt att, förutsatt att förslagna åtgärder genomförs, planen inte ska strida mot artskyddsförordningen.

Avgränsningar

Under nedanstående rubriker redovisas avgränsningar för den aktuella artskyddsutredningen.

Geografi

Föreliggande artskyddsutredning omfattar den föreslagna exploaterings påverkan på fåglar utifrån exploaterings omfattning och placering enligt förslaget i plankartan (Figur 2). En artskyddsutredning är direkt kopplad till det detaljplane-förslag som legat till grund för utredningen. Om detaljplane-förslaget förändras finns risk för att också påverkan på skyddade arter förändras. Således kan artskyddsutredningen behöva uppdateras om den geografiska utbredningen av detaljplanen, eller föreslagna placering av byggnader, infrastruktur etc. ändras.

Figur 2. Kartan visar en förenklad plankarta som illustrerar park, naturmark och områden som kan bebyggas inom planområdet. I övriga områden ges inte utrymme för ny bebyggelse. Kartan baseras på Detaljplan för Sandviken etapp 2 upprättad 2024-03-16 och är framtagna i dialog med Södertälje kommun.

Arter som omfattas

Utredningen avser påverkan på samtliga fågelarter som finns noterade inom utredningsområdet (Ekologigruppen 2023b samt Artportalen 2023).

De fågelarter vars populationer bedöms kunna påverkas negativt av detaljplanen, så kallade naturvårdsrelevanta arter (se faktaruta) har omfattats av särskilt noggranna utredningar.

Naturvårdsrelevanta fågelarter

Rödlistan arter

Den svenska rödlistan utarbetas av Artdatabanken. Rödlistan uppdateras vart femte år och den senaste rödlistan gavs ut 2020. Rödlistan i sig innebär inget skydd utan anger olika arters risk att dö ut från Sverige. Arterna listas i olika rödlistkategorier beroende på artens status. Det finns sex rödlistningskategorier: (RE) nationellt utdöd, (CR) akut hotad, (EN) starkt hotad, (VU) sårbar, (NT) nära hotad, (DD) kunskapsbrist. Arter utan känd minskning eller negativ påverkan och med tillräckligt stor population klassas som livskraftiga (LC).

Nyligen rödlistade arter

Innefattar arter som nyligen varit rödlistade men som nu stabiliserats på en lägre nivå.

Fågelarter markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen

Innefattar vissa av de arter som omfattas av fågeldirektivets bilaga 1. För dessa arter ska respektive medlemsstat upprätta skyddade livsmiljöer.

Fågelarter med liten lokal population

Här innefattas arter som lokalt har en liten population men som inte är rödlistade då de är förhållandevis vanliga i ett nationellt perspektiv.

Fågelarter som uppvisar en negativ trend

Innefattar arter med tydligt negativ trend som är statistiskt säkerställd under en flerårig period, men som inte fångats upp i någon rödlisteklassning.

Föreslagna skyddsåtgärder

I utredningen föreslås skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga för att förhindra att planen kommer i konflikt med artskyddsförordningen. Åtgärderna föreslås på ett generellt plan. Detaljerade anvisningar för åtgärder ingår inte. I möjligaste mån föreslås lokalisering för åtgärder inom detaljplaneområdet eller inom intilliggande område. Detaljutformning, projektering och exakt lokalisering av skyddsåtgärderna måste ske i det fortsatta planarbetet. Det är önskvärt att skyddsåtgärderna i så stor utsträckning som möjligt framgår av samrådshandlingarna.

Kunskapsunderlag

Kunskapsunderlag som inhämtats för denna artskyddsutredning utgörs av en fågelinventering (Ekologigruppen 2023b) och en naturvärdesinventering (NVI) (Ekologigruppen 2023a). Fågelinventeringen genomfördes i enlighet med metod Fåglar, revirkartering generell metod (Naturvårdsverket 2012) kompletterad med undersökningstyp atlasinventering (Bengtsson, K. & Green, M. 2013) enligt metodik från svensk fågelatlas (BirdLife 2012). Totalt genomfördes 10 besök i området under fågelinventeringen. Naturvärdesinventeringen genomfördes enligt vedertagen metodik SIS-standard SS 199000:2014. Som kunskapsunderlag har även använts observationer som rapporterats till Artportalen (Artportalen 2023).

Osäkerheter kopplade till kunskapsunderlaget

För att genomföra en revirkartering, som med rimlig säkerhet visar hur många revir av varje fågelart som finns inom ett inventeringsområde rekommenderar Naturvårdsverket åtta till tolv besök under samma år (Naturvårdsverket 2012). Naturvårdsverket bedömer dock att det är möjligt att med kvalitet genomföra en inventering med färre besök men det medför en större osäkerhet och risken finns att arter missas (Naturvårdsverket 2010).

I detta fall har fåglar inventerats vid sammanlagt 10 tillfällen under 2023 och inventeringen bedöms som säker.

När det gäller revirkartering av fåglar finns det generellt en viss grad av osäkerhet, särskilt vad gäller geografisk avgränsning av fortplantningsområden/revir. Ju färre observationer som revirkarteringen bygger på desto större osäkerhet finns vad gäller den geografiska avgränsningen.

Det finns även en viss risk att arter med stora revir och arter som byter boplatser mellan åren missas vid en inventering ett enskilt år, trots att inventeringsområdet ingår i reviret.

Det finns en viss osäkerhet avseende fynd från databasen Artportalen eftersom de ofta har en låg lägesnoggrannhet. Det kan leda till att arter som är registrerade utanför inventeringsområdet ändå hör hemma där. Vi bedömer dock sammantaget att aktuell inventering har så god säkerhet att kunskapskravet i miljöbalken uppfylls.

Process vid artskyddsutredningar

Ekologigruppens bedömning av de krav som ställs på processen för artskyddsutredningar är att den behöver innehålla nedanstående moment:

Säkerställa ett noggrant underlagsmaterial

Krav på ett heltäckande kunskapsunderlag har höjts i och med de senaste domarna vilket nästan alltid ställer krav på att inventering av fåglar ska genomföras. Domar år 2021 indikerar att 10–12 inventeringstillfällen kan behövas genomföras i artrik skog i Syd- och **Mellansverige** under tidig vår till försommar. I vissa fall kan dock en inventering med färre besök ge tillräckligt hög kvalitet även om det medför en större osäkerhet.

Inrikta arbetet på att undvika dispens

För de flesta projekt som påverkar fåglar är det inte möjligt att få dispens eftersom projektet måste vara av "allt överskuggande allmänintresse" för att dispens ska kunna medges. Detta innebär att man måste planera projektet/planen så att dispenskraven inte utlöses.

Bedöm påverkan på skyddade arter

För skyddade arter (bland annat alla fåglar) ska en påverkansbedömning göras. Bedömningen måste gälla både byggtid och drifttid. Det är förbjudet att döda, skada eller att störa skyddade arter.

Genomför skyddsåtgärder

Skyddsåtgärder krävs för att inte avsiktligt döda fågelindivider eller förstöra deras ägg eller bon. Det innebär exempelvis att avverkningar inte får genomföras under fåglarnas häckningstid. Åtgärder krävs vidare om ingrepp i en fågelarts livsmiljö medför en sådan störning att tillfredsställande population av en fågelart inte kan upprätthållas. Detta gäller i huvudsak för sällsynta arter eller arter som har minskande populationer.

Skyddsåtgärder ska generellt vara på plats och fungerande innan projektets genomförande.

Samråd med länsstyrelsen

Enligt Miljöbalken bör ett 12:6 samråd med länsstyrelsen hållas i de fall verksamheten riskerar att ett förbud enligt artskyddsförordningen utlöses. Vid planprocesser kan synpunkter istället erhållas i samband med samråd i planprocessen. Verksamhetsutövaren är alltid ansvarig för att artskyddsförordningen följs.

Lagstiftning för fåglar

Under nedanstående rubriker redogörs för den lagstiftning som direkt, eller indirekt har bärighet på fåglar.

Miljöbalken

Bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl (Sveriges riksdag 2022a).

Miljöbalkens hänsynsparagraf

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd är skyldig att skaffa sådan kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet (Sveriges riksdag 2022b).

Artskyddsförordningen

Regelverket kring artskydd regleras i Sverige genom artskyddsförordningen. Detta är en nationell lagstiftning som införlivar EU:s art- och habitatdirektiv, samt fågeldirektiv i svensk lagstiftning. Alla svenska fåglar är fridlysta enligt 4 §. Artskyddsförordningen är att se som en precisering av miljöbalkens hänsynsparagraf.

Artskyddsförordningen 4 § från och med 1 oktober 2022

Det är förbjudet att:

1. avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar
2. avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon
3. samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma
4. avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om inte störningen saknar betydelse för att:
 - a) bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller
 - b) återupprätta populationen till denna nivå

Förbuden gäller inte jakt efter fåglar. I fråga om sådan jakt finns bestämmelser med motsvarande innebörd i jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905).

Naturvårdsverket anser att befintlig praxis gällande begreppet ”störning” innefattar försämringar eller förstörelse av fåglars fortplantningsområden (Naturvårdsverket 2022). I lagens mening bör således (enligt Naturvårdsverket) en sådan påverkan, som exempelvis ny bebyggelse utgör, tolkas in i förbudet mot störning i de fall störningen riskerar att förhindra att artens populationsnivå fortsatt kan bibehållas på en tillfredsställande nivå.

Ekologigruppen bedömer att fågelarter som i denna rapport klassificeras som naturvårdsrelevanta oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå. Naturvårdsrelevanta arter omfattar följande kategorier:

- rödlistade arter (eller arter som nyligen varit rödlistade)
- arter markerade med B i artskyddsförordningen
- arter som uppvisar en negativ trend
- arter som har en liten lokal, regional eller nationell population

Se även faktaruta.

Förbud mot att döda fåglar och att förstöra ägg och bon

Enligt Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt döda alla vilt förekommande fågelarter samt att förstöra deras ägg och bon (se faktaruta på sidan 9).

Förbud mot populationspåverkande störning

Enligt artskyddsförordningen att det är förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar om inte störningen saknar betydelse för att upprätthålla populationen av arten på en tillfredställande nivå eller att återupprätta populationen till en tillfredställande nivå (se faktaruta sidan 9). Om en sådan negativ påverkan kan förutses, kan i många fall verksamma skyddsåtgärder genomföras så att kontinuerlig ekologisk funktion upprätthålls och populationen därmed inte riskerar att minska. De åtgärder som kan vara aktuella är olika former av preventiva eller förbättrande åtgärder som är avsedda att begränsa eller helt motverka de negativa effekterna av en verksamhet eller åtgärd. Exempelvis kan en sådan åtgärd bestå av att skapa nya livsmiljöer eller höja kvaliteten på, eller i anslutning till, det aktuella utredningsområdet. Vid bedömningarna av påverkan på fågelarter som görs i denna artskyddsutredning har vi värderat den påverkan som uppstår genom att bebyggelsen i detaljplaneområdet förändrar områdets natur så att den långsiktigt inte längre ger samma förutsättningar för fåglarnas födosök och häckning som innan exploateringen.

Fåglar inom utredningsområdet

Genomförda inventeringar och insamlade data visar att det finns 14 naturvårdsrelevanta fågelarter noterade under häckningstid inom utredningsområdena: entita, gråkråka, grönfink, grönsångare, gulsparv, svartvitflugsnappare, spillkråka, taltita, duvhök, stare, tornseglare, trädlärka, årtsångare och gröngöling (Ekologigruppen 2023b).

För övriga vanligt förekommande fågelarter görs en översiktlig analys.

Naturvårdsrelevanta fågelarter

Av de fågelarter som noterats i utredningsområdet är 14 arter så kallade naturvårdsrelevanta arter (Tabell 1). Ekologigruppen bedömer att fågelarter som klassificeras som naturvårdsrelevanta oftast utgör sådana arter där hänsyn behöver tas för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredställande nivå (se faktaruta på sidan 9).

För naturvårdsrelevanta arter som bedöms häcka inom utredningsområdet har en noggrann bedömning gjorts av vilka behov som finns av att vidta åtgärder för att arterna inte ska påverkas negativt.

Att en fågelart häckar inom området behöver inte betyda att själva boet är beläget inom utredningsområdet. För arter med stora revir kan utredningsområdet vara en viktig del av artens revir även om själva boplatsen ligger utanför.

Tabell 1. Tabellen redovisar de naturvårdsrelevanta fågelarter som påträffats i utredningsområdet. FD=Fågeldirektivet, RK=Rödlistekategori; NT=nära hotad, EN=starkt hotad. LC=livskraftig.

Art	FD/RK	Förekomst/ Häckningsstatus	Datum	Område
Duvhök	NT	Spel/sång utanför inventeringsområde	29/3, Artportalen 2023	A
Entita	NT	Två par permanent revir, troliga häckningar	10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6	A, B
Gråkråka	NT	Två par permanent revir, troliga häckningar	17/3, 29/3, 30/3, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6	A, B
Grönfink	EN	Åtta par permanent revir, troliga häckningar	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6	A, B
Gröngöling	LC, liten lokal population	Ett par permanent revir, troliga häckningar, flera observationer utanför revir	29/3, 30/3, 22/5, 3/6	A, B
Grönsångare	NT	Observationer i område B	11/5, 22/5, Artportalen 2005	B
Gulspurv	NT	Ett par permanent revir utanför område A, trolig häckning, flera observationer utanför revir	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6	A, B
Spillkråka	FD/NT	Flera observationer av arten i både A och B. Områdena ingår sannolikt i födosökningsrevir men boet bedöms inte vara i A eller B.	30/3, 21/4, 22/5, Artportalen 2022, 2020	A, B
Stare	VU	Obs i häcktid, möjlig häckning	30/3, 3/6	A
Svartvit flugsnappare	NT	Sju par permanent revir, trolig häckning	11/5, 22/5, 3/6	A, B
Talltita	NT	Ett par permanent revir, trolig häckning i område B, enstaka observationer i A	17/3, 29/3, 30/3, 21/4, 3/6, Artportalen 2010	A, B
Tornseglare	EN	Obs i häcktid, möjlig häckning	3/6	A
Trädlärka	FD	Spel/sång, möjliga häckningar	10/4, 21/4	A
Ärtsångare	NT	Två par permanent revir, troliga häckningar	11/5, 22/5, 3/6	A, B

Icke naturvårdsrelevanta fågelarter

I Tabell 2 redovisas de icke naturvårdsrelevanta arter som noterats i inventeringsområdet för fågel (Ekologigruppen 20223b). För dessa arter bedöms att detaljplanen inte riskerar att förhindra möjligheten att upprätthålla populationen av arten på en tillfredställande nivå. Dessa arter utreds därför inte närmare i denna artskyddsutredning.

Tabell 2. Tabellen redovisar de icke naturvårdsrelevanta fågelarter som noterats vid fågelinventeringen. I tabellen görs även en bedömning av häckstatus samt uppskattning av antalet par.

Svenskt namn	Aktivitet	Bedömd häckstatus enligt svensk fågelatlas	Uppskattat antal par	Datum
Blåmes	Permanent revir	Trolig häckning	6	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Bofink	Permanent revir	Trolig häckning	8	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Domherre	Obs i häcktid	Möjlig häckning	2	29/3, 30/3
Fasan	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	30/3
Gransångare	Permanent revir	Trolig häckning	1	17/3, 10/4, 11/5, 22/5, 3/6
Gråspurv	Par i lämplig häckbiotop	Möjlig häckning	1	3/6
Grönsiska	Obs i häcktid	Möjlig häckning	4	29/3, 30/3
Gärdsmyg	Permanent revir	Trolig häckning	2	29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Gök	Spel/sång			
Hämpling	Spel/sång	Möjlig häckning	1	5/5
Järnsparv	Ett par permanent revir	Trolig häckning, flera observationer utanför revir	1	17/3, 29/3, 10/4, 21/4, 11/5, 3/6
Kaja	Förbiflygande	-	-	29/3, 5/5
Koltrast	Permanent revir	Trolig häckning	5	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6

Kungsfågel	Permanent revir	Trolig häckning	5	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5
Ladusvala	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	3/6
Korp	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	11/5
Lövsångare	Permanent revir	Trolig häckning	8	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4
Mindre korsnäbb	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	29/3, 3/6
Näktergal	Spel/sång	Möjlig häckning	-	11/5
Nötskrika	Obs i häcktid	Möjlig häckning	1	5/5, 11/5
Nötväcka	Permanent revir	Trolig häckning	4	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6, Artportalen 2023
Ormvrak	Förbiflygande	-	1	30/3, 22/5
Pilfink	Obs i häcktid	Möjlig häckning	2	29/3, 5/5
Ringduva	Permanent revir	Trolig häckning	6	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Rödhake	Permanent revir	Trolig häckning	4	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Rödstjärt	Spel/sång	Möjlig häckning	2	6/5
Skata	Par i lämplig häckbiotop	Trolig häckning	4	29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Skogsduva	Spel/sång	Möjlig häckning	-	17/3, 3/6
Skogssnäppa	Spel/sång	Möjlig häckning	2	17/3
Steglits	Spel/sång	Möjlig häckning	2	29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Stenknäck	Obs i häcktid	Möjlig häckning	2	29/3
Stjärtmes	Ett par, upprörd/varnande	Trolig häckning	1	22/5
Större hackspett	Permanent revir	Trolig häckning	6	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Större korsnäbb	Förbiflygande	Ej häckning	-	11/5, 22/5
Svarthätta	Spel/sång	Möjlig häckning	2	6/5
Svartmes	Permanent revir	Trolig häckning	3	29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5
Sånglärka	Ett par i lämplig häckbiotop	Möjlig häckning	1	22/5, 3/6
Sädesärla	Par i lämplig häckbiotop	Möjlig häckning	4	6/5
Talgoxe	Permanent revir	Trolig häckning	10	17/3, 31/3, 16/4, 7/5, 1/6
Taltrast	Spel/sång	Möjlig häckning	-	11/5
Tofsmes	Sex par permanent revir	Troliga häckningar	6	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6
Trädgårdssångare	Spel/sång	Möjlig häckning	2	3/6
Trädkrypare	Spel/sång	Möjlig häckning	1	22/5

Påverkan

Under följande rubriker görs en bedömning av den påverkan på fåglar som detaljplanen kan komma att innebära. Därefter görs en beskrivning av ett antal osäkerhetsfaktorer vid bedömning av påverkan.

Detaljplanens påverkan på naturmiljön

Ett områdes naturvärden har generellt stor betydelse för huruvida olika fågelarter kan utnyttja det som livsmiljö. Områden med höga naturvärden har oftast störst möjlighet att hysa täta populationer av arter med stora krav på sin livsmiljö. Inom detaljplaneområdet planeras för ny bostadsbebyggelse. Områden där ny bebyggelse tilläts framgår av kartan i Figur 2.

Vid naturvärdesinventeringen som gjordes 2022 (Ekologigruppen 2023a) identifierades inom det aktuella planområdet två naturvärdesobjekt med höga naturvärden (naturvärdesklass 2), två naturvärdesobjekt med påtagligt naturvärde (naturvärdesklass 3) och tre naturvärdesobjekt med visst

naturvärde (naturvärdesklass 4) inom utredningsområdet för artskyddsutredningen. För närmare beskrivning av områden med värdefull natur hänvisas till naturvärdesinventeringen (Ekologigruppen 2023b).

Naturvärdesklasser

Följande naturvärdesklasser finns i SIS standard SS 199000:2014:

Högsta naturvärde, naturvärdesklass 1. Störst positiv betydelse för biologisk mångfald.

Högt naturvärde, naturvärdesklass 2. Stor positiv betydelse för biologisk mångfald.

Påtagligt naturvärde, naturvärdesklass 3. Påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald.

Visst naturvärde, naturvärdesklass 4. Viss betydelse för biologisk mångfald

I samband med bebyggelse av detaljplaneområdet kommer delar av två naturvärdesobjekt (nr 3 och 13) med påtagligt naturvärde (klass 3) och del av ett naturvärdesobjekt (nr 9) med visst naturvärde (klass 4) tas i anspråk.

Objekt 3 med påtagligt naturvärde utgörs av tallskog med stort inslag av gran och sparsamt med björk, sälg, asp och klibbal. Enstaka äldre träd främst av tall förekommer. Bebyggelse planeras i de västra delarna av objektet.

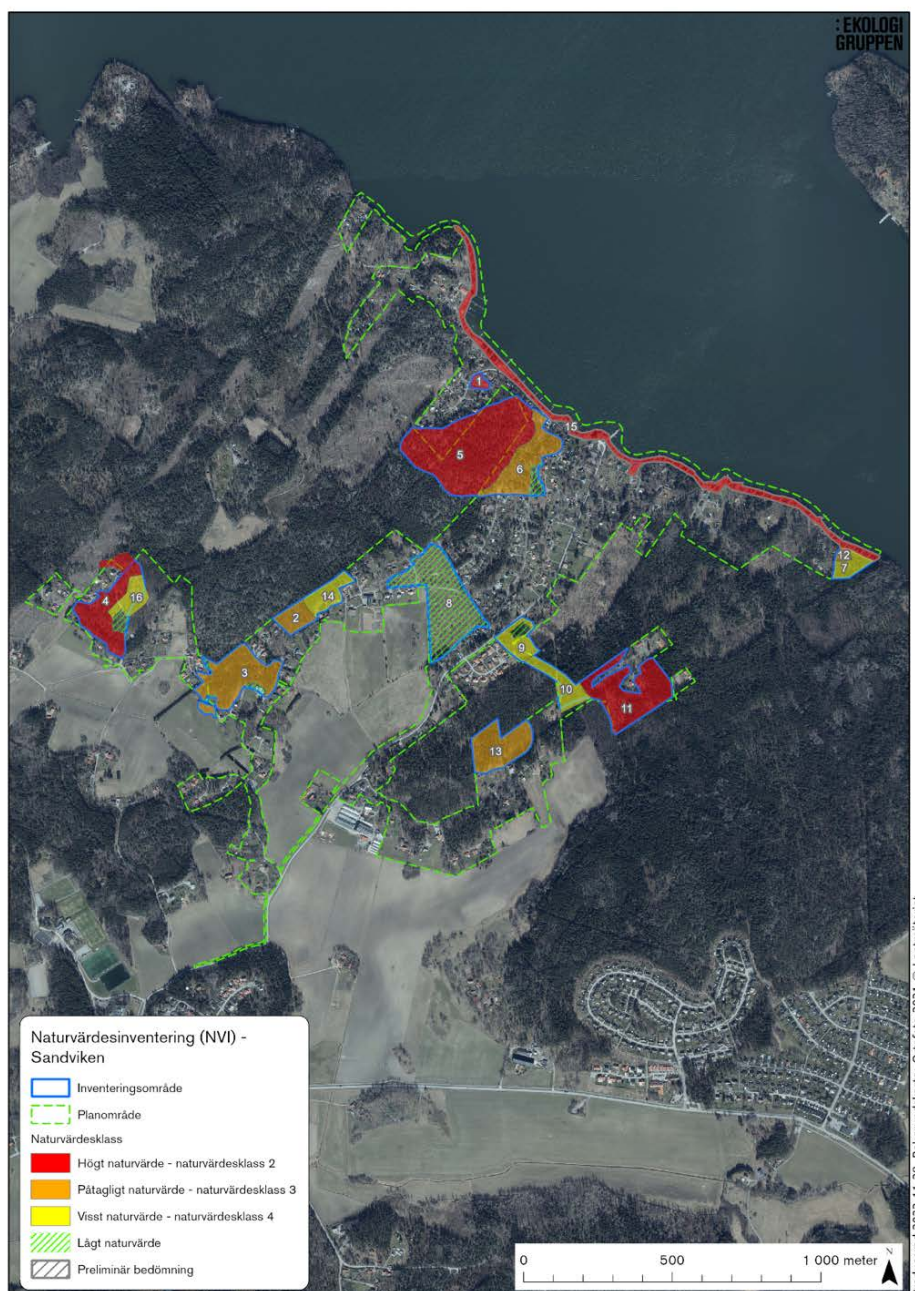
Objekt 13 med påtagligt naturvärde utgörs av barrblandskog med mestadels unga träd i den östra delen men med inslag av äldre träd i den västra delen. Tall dominerar i den östra delen och inslaget av gran ökar västerut. I den västra delen finns ett kärr med en vattensamling. Planen möjliggör för bebyggelse i den södra delen av området.

Objekt 9 med visst naturvärde utgörs av en sumpskog intill ett hygge. De norra delarna består av barrsumpskog som övergår i lövsumpskog längre söderut. I hela objektet finns kraftig påverkan av skogsbruk. Planen möjliggör för bebyggelse i den norra delen av objektet.

Två objekt med högt naturvärde (klass 2) undantas från bebyggelse och/eller planläggs som naturmark. Det gäller objekt 4 och 11 i Figur 3. Objekt 4 utgörs av hållmarkstallskog med nästan gammal tall och enstaka gammal tall. Död ved finns som lågor (liggande död ved) och som torrträd. Spår av spillkråka noterades spridd inom objektet. Objektet planläggs som naturmark.

Objekt 11 utgörs av barrblandskog med dominans av gran med inslag av tall och triviallövträd. Död ved förekommer i olika nedbrytningsstadier och som stående döda träd. Spår av spillkråka finns på flera ställen inom objektet. Delar av objektet planläggs som naturmark och övriga delar kommer inte att bebyggas.

Även delar av objekt 3, 10 och 13 planläggs som naturmark.

Figur 3. Naturvärdesobjekt som identifierades vid Ekologigruppens naturvärdesinventering 2022.

Detaljplanens påverkan på fåglar

Nedan görs först en bedömning av den påverkan på fågelarter som den planerade bebyggelsen inom detaljplaneområdet bedöms innebära. Därefter följer förslag på skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga för att detaljplanen inte ska komma i konflikt med artskyddsförordningen.

När det gäller de naturvärdsrelevanta arterna duvhök, entita, gråkråka, grönfink, gröngöling, grön-sångare, gulspurv, spillkråka, stare, svartvit flugsnappare talltita, tornseglare, trädlärika och ärtsångare är det Ekologigruppens bedömning att dessa arter generellt omfattas av förbudet mot att skada eller avsiktligt störa fåglar så att det finns en risk att en arts population inte längre kan upprätthållas på en tillfredsställande nivå (Tabell 3).

Arterna duvhök, grönsångare, gulspurv, stare, tallita, tornseglare, trädlärka och ärtsångare förekommer endast med enstaka fynd inom planområdet och bedöms inte påverkas av planerna och utreds därför inte vidare.

Totalt två par gråkråka bedömdes ha revir och häckade troligen med ett par vardera i område A och B (Tabell 1, Figur 5). Då endast mindre delar av gråkråkans revir påverkas av byggplanerna bedöms att arten inte påverkas negativt av exploateringen. Under förutsättning att omfattningen av den föreslagna exploateringen inte utökas i relation till plankartan (Figur 2) bedöms populationen av gråkråka kunna upprätthållas på en tillfredsställande nivå även efter bebyggelseutvecklingen. Inga skyddsåtgärder föreslås för gråkråka.

Arterna entita, grönfink, gröngöling, svartvit flugsnappare och spillkråka bedöms ha revir inom planområdet som kan komma att påverkas av planen. För dessa arter har därför en noggrann utredning gjorts vilken redovisas under rubrik "Detaljerad utredning av naturvårdsrelevanta fågelarter". Utredningen beskriver påverkan på de enskilda arterna, information om arternas miljökrav samt generella förslag till nödvändiga skyddsåtgärder.

Tabell 3. Tabellen redovisar naturvårdsrelevanta som registrerats i området vid de inventeringstillfällena och i vilken utsträckning dessa arter bedöms bli påverkade av exploateringen genom att arterna löper risk att störas om inte åtgärder vidtas.

Svenskt namn, rödlistekategori	Antal par	Bedömd häckning i planområdet	Förekomst (datum)	Risk för störning som påverkar lokal population
Entita, NT	2	Permanent revir, troliga häckningar, i område A	10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6	Ja
Grönfink, EN	8	Permanent revir, troliga häckningar, i område A och B	17/3, 29/3, 30/3, 10/4, 21/4, 6/5, 11/5, 22/5, 3/6	Ja
Gröngöling, LC	1	Permanent revir, troliga häckningar, i område B, flera observationer utanför revir	29/3, 30/3, 22/5, 3/6	Ja
Svartvit flugsnappare, NT	7	Permanent revir, troliga häckningar, i område A och B	11/5, 22/5, 3/6,	Ja
Spillkråka NT, FD	1	Flera observationer av arten i både område A och B samt hackmärken av spillkråka i både A och B. Områdena ingår sannolikt i födosökningsrevir men boet bedöms inte vara i A eller B.	30/3, 21/4, 22/5. Artportalen 2020, 2022. Ekologigruppen 2023a.	Ja

Av kartorna nedan (Figur 4, Figur 5 och Figur 6) framgår var de naturvårdsrelevanta fågelarterna observerats i förhållande till den planerade bebyggelsen.

Område A

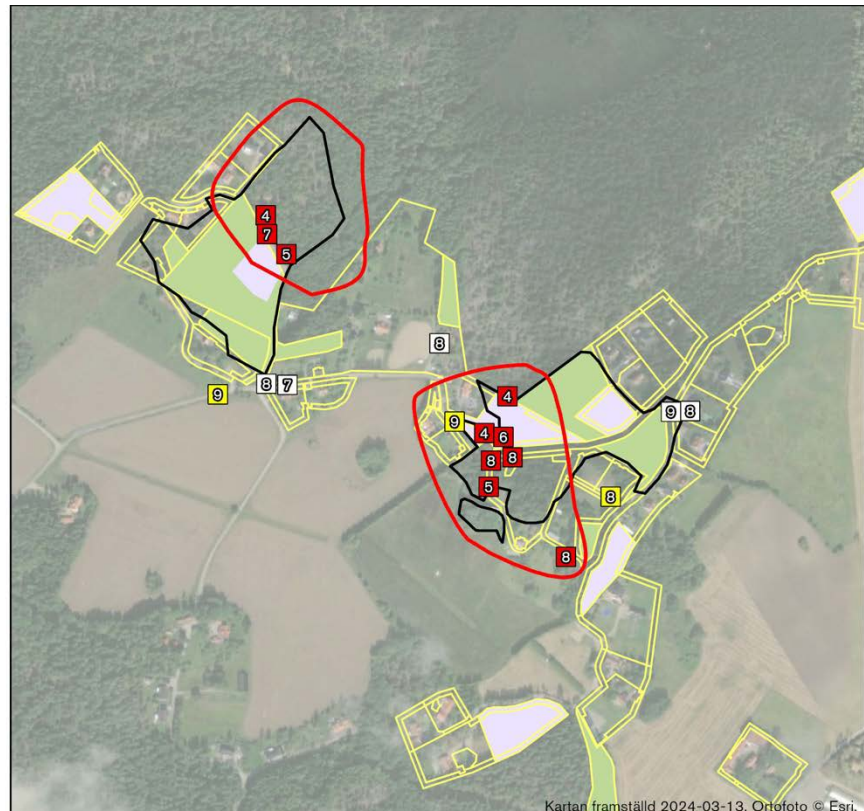
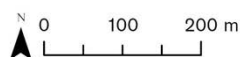
Artobservation,
siffror anger tillfälle

- Entita (NT)
- Gröngöling (LC)
- Ärtsångare (NT)

Revir

- Entita

- Planområde
- Inventeringsområde
- Naturmark
- Område som bebyggs
- Park

Område B

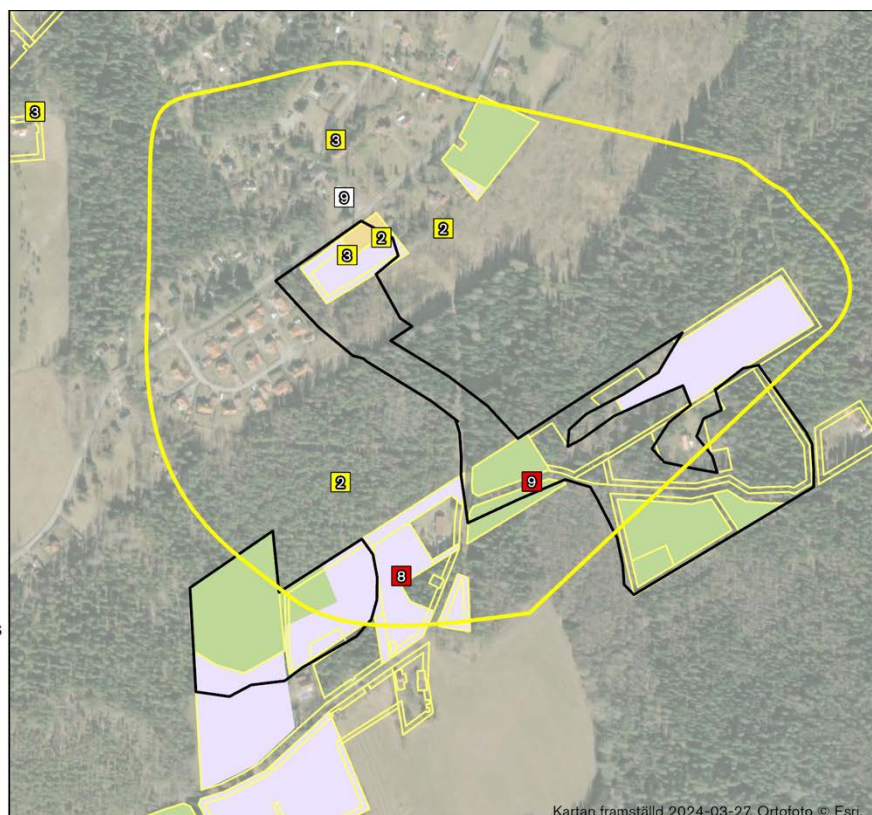
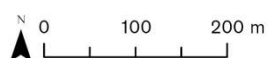
Artobservation,
siffror anger tillfälle

- Entita (NT)
- Gröngöling (LC)
- Ärtsångare (NT)

Revir

- Gröngöling

- Planområde
- Inventeringsområde
- Naturmark
- Område som bebyggs
- Park

Figur 4. Observationer och revir för entita^{NT}, gröngöling^{LC} och ärtsångare^{NT} i område A och B. På kartan markeras observationerna som kvadrater numrerade efter vid vilket fältbesök under fågelinventeringen 2023 som observationen gjordes. Revirgränserna markeras med linjer.

Område A

Artobservation,
siffra anger tillfälle

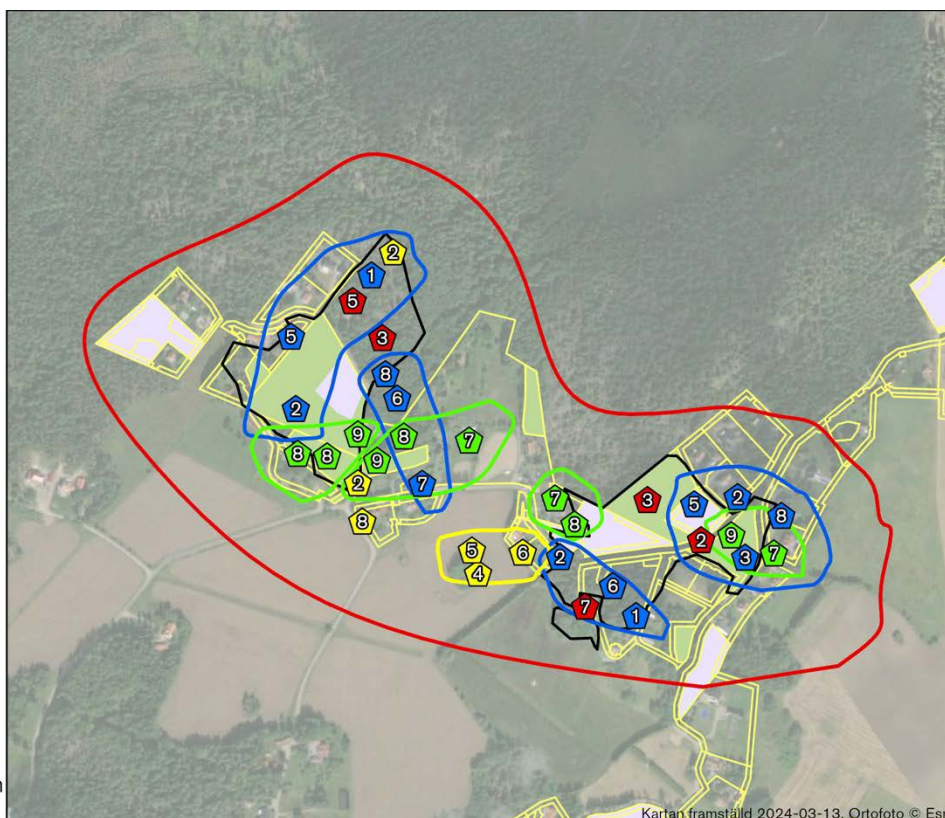
- Gråkråka (NT)
- Gulspurv (NT)
- Grönfink (EN)
- Svartvit
flugsnappare
(NT)

Revir

- Gråkråka
- Grönfink
- Svartvit
flugsnappare

- Planområde
- Inventeringsområde
- Naturmark
- Område som
bebyggs

0 75 150 m

Område B

Artobservation,
siffra anger tillfälle

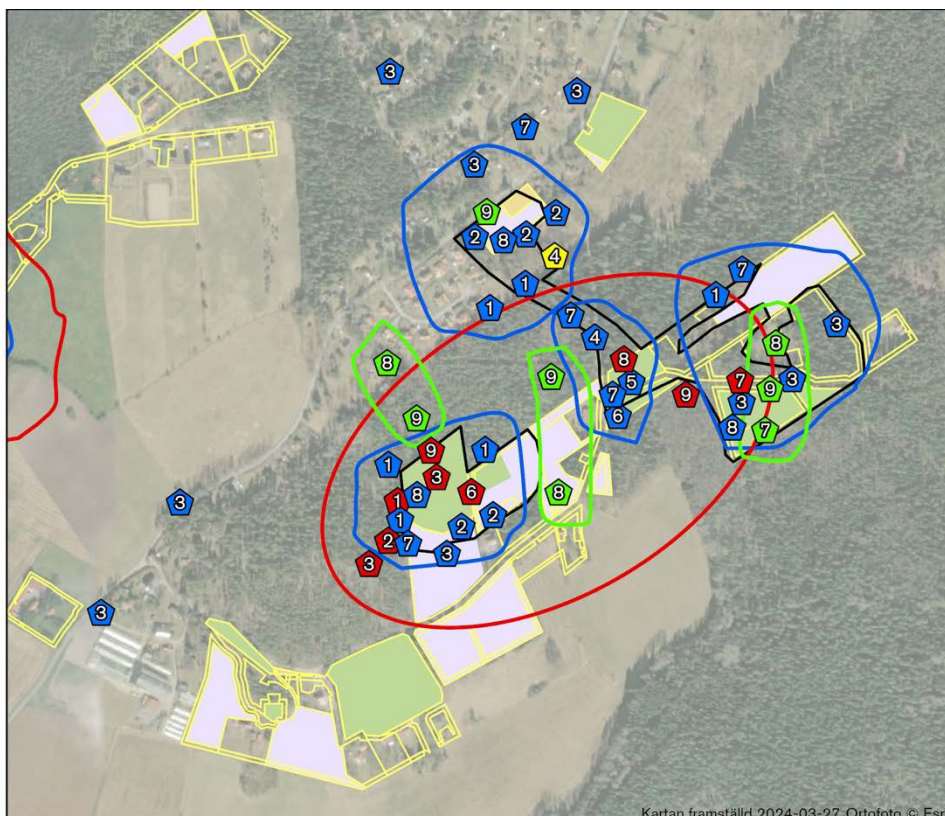
- Gråkråka (NT)
- Gulspurv (NT)
- Grönfink (EN)
- Svartvit
flugsnappare
(NT)

Revir

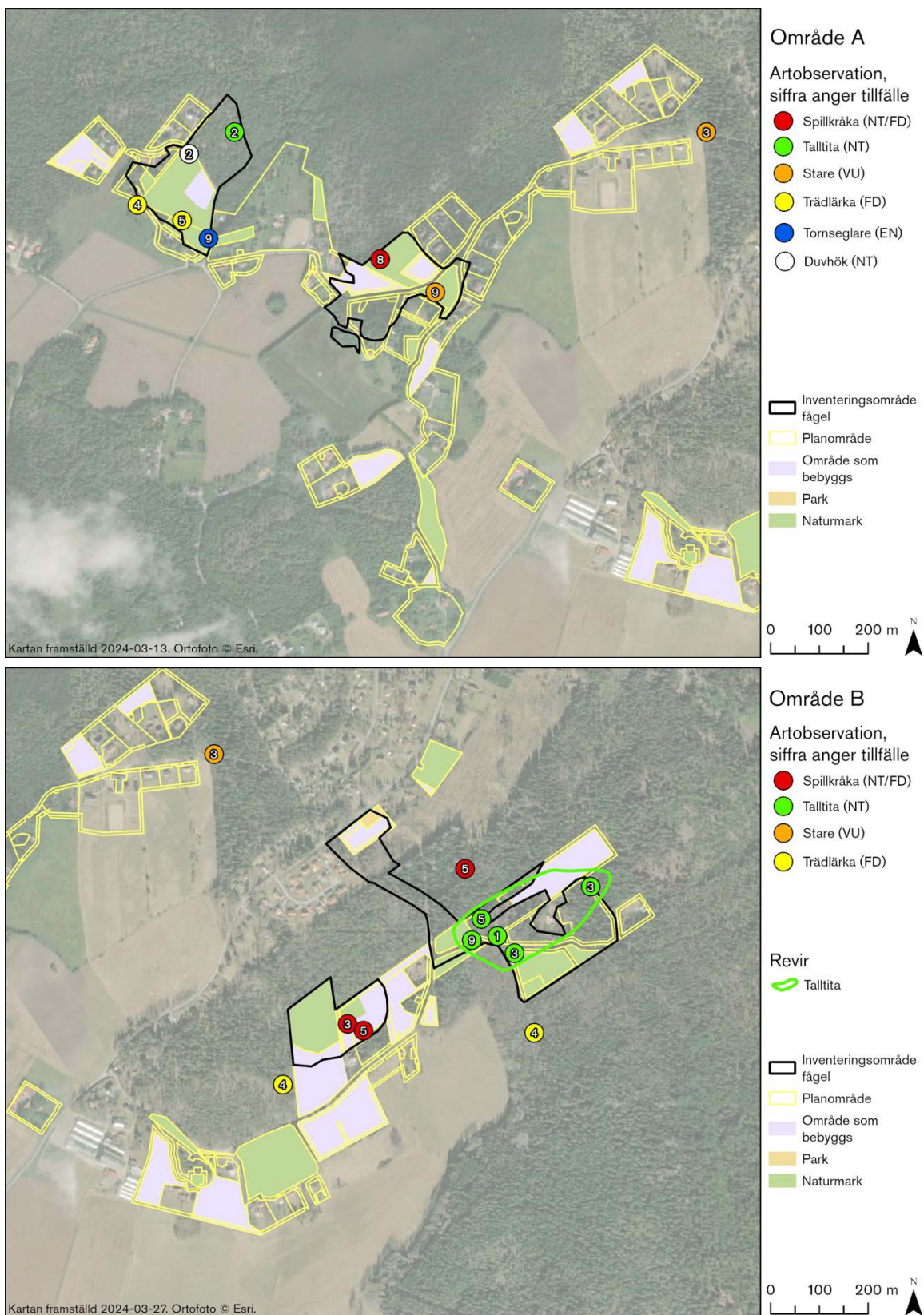
- Gråkråka
- Grönfink
- Svartvit
flugsnappare

- Planområde
- Inventeringsområde
- Naturmark
- Område som
bebyggs

0 75 150 m

Figur 5. Observationer och revir för gråkråka^{NT}, gulspurv^{NT}, grönfink^{EN} och svartvit flugsnappare^{NT} i område A och B. På kartan markeras observationerna som punkter numrerade efter vid vilket fältbesök under fågelinventeringen 2023 som observationen gjordes. Revirgränserna markeras med linjer.

Figur 6. Observationer och revir för spillkråka^{NT/FD}, tallita^{NT}, stare^{VU}, trädlärka^{NT} och tornseglare^{EN} och duvhök^{NT} i område A och B. På kartan markeras observationerna som punkter numrerade efter vid vilket fältbesök under fågelinventeringen 2023 som observationen gjordes. Revirgränserna markeras med linjer.

Störning under anläggningstiden

Under själva byggtiden innebär aktiviteterna i området en mycket påtaglig men tidsbegränsad störning för fåglarna. Buller och ständig mänsklig närvaro innebär sannolikt att en del av fåglarna inte kommer att häcka under den period som byggaktiviteterna pågår. Åtminstone för mer allmänt förekommande arter kan man dock förutsäga att de återkommer till området efter byggperioden, i den utsträckning området då fortsatt erbjuder lämpliga miljöer för arterna.

Ekologigruppen uppfattar att denna tillfälliga störning är av liten betydelse för arternas lokala populationer på några års sikt och därmed inte riskerar att utlösa förbud enligt artskyddsförordningen.

Osäkerheter i bedömningen

Trots noggranna inventeringar finns det vissa generella osäkerheter vid bedömningen av en exploaterings påverkan på de arter som omfattas av en artskyddsutredning. Nedan presenteras de osäkerheter som bedöms relevanta i denna utredning.

En generell svårighet när det gäller bedömningen av risk för påverkan på en fågelart är bedömningen av storleken på artens lokala population och ifall denna har en tillfredställande nivå (se avsnitt om lagstiftning, sidan 9). Den lokala populationen ska utgå från att en population är isolerad genetiskt och/eller geografiskt. För många arter är avgränsning av, och därmed bedömning av storleken på den lokala populationen, mycket svårbedömd. Den lokala populationen antas i denna utredning schablonmässigt motsvara populationen i Stockholms län när det gäller kortflyttande arter och stannfåglar. När det gäller långflyttande arter används hela Sverige som schablon.

Den nuvarande lagstiftningen avseende fåglar är förhållandevis ny och började gälla 2022-10-01 (se avsnitt om lagstiftning, sidan 9). Det finns fortfarande en viss osäkerhet i hur begrepp som störning och tillfredsställande population ska tolkas i lagstiftningen. Kommande rättsfall som prövar den nya lagen kommer i framtiden tydligare reda ut dessa begrepp.

Skyddsåtgärder

Under denna rubrik presenteras förslag till skyddsåtgärder i syfte att förhindra att planen kommer i konflikt med artskyddsförordningen. Åtgärdsförslagen baseras på en genomgång av vilka fågelarter som förekommer i området och vilka arter som bedöms riskera att påverkas av detaljplanen (Tabell 3). Vi utgår från att åtgärder för ekologisk kontinuitet behöver genomföras i sådan omfattning att åtgärderna helt och hållet uppväger den förväntade negativa påverkan som genomförandet av detaljplanen innebär.

Om de skyddsåtgärder som föreslås i denna artskyddsutredning genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken är liten för att detaljplanerna ska strida mot bestämmelserna i artskyddsförordningen.

Åtgärder för att undvika att döda fåglar och skada ägg och bon

I enlighet med artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt döda fåglar och att skada deras ägg och bon (se faktaruta). För att inte riskera att utlösa detta förbud får inte avverkning av träd och buskar, röjning och schaktning av växtlighet ske under fåglarnas häckningsperiod. Häckningstiden för fågelarter som förekommer i detaljplaneområdet infaller generellt mellan 15 mars och 15 augusti.

Denna åtgärd gäller för samtliga inom området häckande fågelarter det vill säga inte bara de arter som är naturvårdsrelevanta.

Åtgärder för att uppfylla krav avseende störning av fåglar

I enlighet med artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt skada eller störa fåglar så att det finns en risk att en arts population inte längre kan upprätthållas på en tillfredsställande nivå (se faktaruta sidan 9). För att uppfylla kravet behöver skyddsåtgärder genomföras så att planen inte förorsakar en sådan störning.

Till skillnad mot tidigare skrivningar i artskyddsförordningen finns det efter 2022-10-01 inte längre ett strikt skydd mot att skada fåglars fortplantningsområden. Fortplantningsområden och viloplatser bedöms dock ändå vara skyddade i de fall det bedöms att populationen av en fågelart inte kan upprätthållas på en tillfredsställande nivå om den planerade exploateringen genomförs (SFS 2022:928, ASF 2007:845).

Under nästföljande rubrik redovisas en detaljerad utredning av de naturvårdsrelevanta fågelarter som noterades vid inventeringarna. I utredningen ingår beskrivning av arternas ekologi, deras förekomst i utredningsområdet, bedömning av exploaterings påverkan samt förslag till skyddsåtgärder för att undvika konflikt med artskyddsförordningen. Åtgärdsförslagen redovisas därefter i en sammanfattande tabell.

För övrigt förekommande fågelarter, det vill säga sådana arter som inte är naturvårdsrelevanta (Tabell 2) föreslås inga skyddsåtgärder utöver åtgärder för att undvika att döda fåglar eller skada deras ägg eller bon. Arterna kan ändå, i vissa fall, gynnas av de åtgärder som genomförs för andra arter.

Detaljerad utredning av naturvårdsrelevanta fågelarter

Detta avsnitt inleds med en kortare beskrivning av de naturvårdsrelevanta arter som bedöms kunna ha revir eller häcka inom inventeringsområdet och vars population bedöms riskera att påverkas av föreslagen detaljplan. Beskrivningen omfattar arternas ekologi, status/trend och förekomst i detaljplanområdet. Under status och trend motiveras varför en art har bedömts vara naturvårdsrelevant. Naturvårdsrelevanta arter omfattar arter som är, eller nyligen varit rödlistade, arter markerade med B i artskyddsförordningens bilaga 1, naturvårdsarter, arter som uppvisar en negativ trend samt arter med lokalt liten population (se faktaruta sidan 7).

Utifrån slutsatserna kring detaljplanens påverkan anges vilka skyddsåtgärder som bedöms nödvändiga för att upprätthålla en tillfredsställande population. Åtgärder beskrivs utifrån målsättningen att de ska leda till förbättrade förutsättningar för arten i så pass stor utsträckning att förbättringen med god marginal väger upp detaljplanens förväntade negativa påverkan.

Information om arternas ekologi har inhämtats från Artfakta (ArtDatabanken 2024), om status och trender från Sveriges fåglar (Wirdheim 2023), Övervakning av fåglarnas populationsutveckling (Green m. fl. 2023) och från Rödlistan 2020. Information om fågelarters förekomst i inventeringsområdet har inhämtats från databasen Artportalen (sökning 2000–2023)

För arterna entita, grönfink, gröngöling, svartvit flugsnappare och spillkråka har en detaljerad utredning bedömts nödvändig för att avgöra om skyddsåtgärder behövs för att förhindra att planen hamnar i konflikt med artskyddsförordningen.

Entita^{NT}

Ekologi

Entita har relativt stort revir, 4–5 hektar, för att vara en så liten fågel. Entitan är en hålhäckare men kan inte själv hacka fram sitt hål utan är beroende av miljöer som erbjuder naturliga hål. I många av våra skogar kan det antas att naturliga bohål är en begränsande resurs för hålhäckare. Entitan får då konkurrera om bohålen med till exempel talgoxe och blåmes som finns i samma miljöer. Eftersom entitan är underlägsen gentemot dessa arter, får den ofta hålla till godo med hål av dålig kvalitet. Ofta får den använda hål som ligger längre ner och som utsätts mer frekvent av bopredatorer (ArtDatabanken 2023).

Status/trend

Entita som var ny på rödlistan 2020 missgynnas när varierade småmiljöer som skogsdungar, hagmarker och brynmiljöer försvinner. Även bristen på död ved och hålträd påverkar arten negativt. Entita minskat med cirka 20% de senaste 10 åren (Wirdheim 2023).

Förekomst i området

Totalt två par entita bedömdes ha revir och häckade troligen inom område A (Tabell 1, Figur 4). Arten noterades också vid två tillfällen i område B, men inget säkert revir kunde avgränsas (Tabell 1, Figur 4). Vår bedömning är att den inte häckade i område B under 2023.

Bedömning av exploaterings påverkan

Ett av de två reviren inom område A bedöms delvis kunna påverkas av ny bebyggelse.

Förslag på skyddsåtgärder

Eftersom den planerade bebyggelsen är sparsam och små områden tas i anspråk bedöms påverkan som liten. Sätt upp 15 holkar för entita som skyddsåtgärd.

Entita accepterar ganska ofta att bosätta sig i holkar med lämplig utformning. Om holkar ämnade för entita sätts upp flyttar dock andra fågelarter ofta in i holkarna. Ett stort antal holkar kan behöva sättas upp för att åtminstone ett par entitor flyttar in i holkarna.

Talgoxar kan dock utestängas genom att holkarna har tillräckligt litet ingångshål med en diameter om 26–28 mm. Holkar ska dessutom sättas upp parvis med 5–10 meter mellan holkarna. Blåmes, som är mer dominant än entita tar då ofta den ena holken och en holk blir då över till entita. (ArtDatabanken 2021).

Gröngöling (rödlistad 2015)

Ekologi

Gröngöling förekommer främst i lövträdsmiljöer, gärna på gamla eller senvuxna träd med grov bark, skador, döda delar eller håligheter. Asp är ett viktigt värdträd för så väl häckning som födosökande (ArtDatabanken 2023). Arten är en utpräglad specialist på myror, som den ofta ses plocka på marken. Gröngöling har stora revir på 2–5 km².

Status/trend

Gröngöling var rödlistad 2015 på grund av att populationen under en följd av år minskat kraftigt. Populationen har nu stabiliserat sig (på en lägre nivå) och arten bedöms enligt 2020 års rödlista som livskraftig (LC). Gröngöling är dock fortfarande lokalt sällsynt varför Ekologigruppen bedömer den som naturvårdsrelevant.

Förekomst i området

Ett par gröngöling bedömdes ha revir och häckade troligen i område B (Tabell 1, Figur 4). Ytterligare två observationer gjordes av arten i område A (Tabell 1, Figur 4). Gröngöling har stora revir och det är inte omöjligt att det endast rör sig om ett större revir som omfattar både över område A och B.

Bedömning av exploaterings påverkan

Bebyggelse planeras i delar av gröngölingens revir men påverkan bedöms som liten och populationen av gröngöling bedöms kunna upprätthållas på en tillfredsställande nivå även efter bebyggelseutvecklingen.

Förslag på skyddsåtgärder

Skyddsåtgärder bedöms inte behövas men åtgärder i syfte gynna arten kan vara att skapa faunadepåer av avverkat träd och placera ut dem i lämpliga lägen. Faunadepåer av lövträd uppnår fortare värden än barrved. Spara alla hålträd som finns i områdena så länge de inte utgör riskträd.

Grönfink^{EN}

Ekologi

Grönfink häckar i skogsbryn, enbackar, buskmarker, parker och trädgårdar och förekommer i större delen av Sverige. Födan utgörs främst av frön, knoppar och bär men även insekter kan ingå i menyn. Ungarna matas främst med insekter. Grönfink bedöms inte ha speciellt höga krav på sin häckningsmiljö. Trots att den är rödlistad är den tämligen allmänt förekommande och häckar och födosöker ofta i och i närheten av människoskapade miljöer, till exempel i skogsdungar, i trädgårdar, i parker, på kyrkogårdar och på gräsmattor.

Figur 7. Grönfink bedömdes häcka med åtta par i utredningsområdet 2023. Arten är rödlistad (EN) och har nationellt minskat med cirka 60% under den senaste 10-årsperioden.

Status/trend

Grönfink är en i regionen allmänt förekommande art. Grönfink är ny på rödlistan från och med 2020. Arten har inte varit rödlistad tidigare, men på grund av en mycket kraftig populationsnedgång de senaste tio åren, orsakad av sjukdomen gulknopp, är den numera rödlistad i hotkategorin Starkt hotade arter (EN).

Förekomst i detaljplaneområdet

Totalt åtta par grönfink bedömdes ha revir och häckade troligen med fyra par vardera i område A och B (Tabell 1, Figur 5).

Bedömning av exploaterings påverkan

Ett revir av grönfink bedöms påverkas i område A och tre revir bedöms delvis kunna påverkas i område B. Trots sin rödlistning i kategori EN-starkt hotad är grönfink fortfarande en vanlig fågelart. Det är en sjukdom som drabbat arten som är den största orsaken till artens populationsminskning och troligen inte brist på häckningsmiljöer. Påverkan på populationen av grönfink på grund av detaljplanen bedöms som liten. Av försiktighetsprincipen föreslås ändå åtgärder.

Förslag på skyddsåtgärder

I de fall ny bebyggelse tar befintliga brynzoner i anspråk bör nya lövrika skogsbryn utvecklas. Olika frön som kan hittas på ängsmarker, fält och gräsytor är en viktig födokälla för grönfink, liksom för andra finkar och sparvar. För att bibehålla ekologisk kontinuitet för grönfink är det viktigt att, där det är möjligt, bevara öppna gräsmarker. Eftersom arealen öppen gräsmark kan minska i samband med exploateringen är det viktigt att genomföra restaurerande åtgärder på de kvarvarande gräsmarkerna som gör dem mer artrika. Detta kan göras genom att så in örter och att sköta dem på ett sätt så att artrikedomen ökar. Det är viktigt att delar av gräsmarken sköts så att växter kan gå i frö och utgöra

födosöksområde för grönfink. Det är även bra att plantera in bra att plantera bärande och blommande träd och buskar som rönn, oxel, sötkörbär, hagtorn tex.

Svartvit flugsnappare^{NT}

Ekologi

Svartvit flugsnappare förekommer i all slags lövskogsmiljöer, från ädellöv- till triviallövskogar, till parker, trädgårdar och mindre dungar i jordbrukslandskapet. Arten häckar i hålträd, och är således beroende av att sådana finns och nyskapas i viss mängd för att kunna häcka. Arten är inte skygg eller störningskänslig, förekommer ofta i närheten av människor och har oftast små revir.

Figur 8. En hane av svartvit flugsnappare. Fotot ej taget vid inventeringen. Foto: Rikard Anderberg.

Status/trend

Svartvit flugsnappare var ny på 2020 års rödlista, och är fortfarande en tämligen vanlig art i större delen av landet, men har de senaste 20 åren minskat med nästan 40 % på sommarpunktrutterna (Green m.fl. 2023). Arten är inte ovanlig i Stockholms län.

Förekomst i området

Totalt sju par svartvit flugsnappare bedömdes ha revir och häckade troligen i område A och B (Tabell 1, Figur 5). Reviren finns i områden med lövblandad skog på flera plaster inom inventeringsområdet. Eftersom svartvit flugsnappare anländer till sina häckningsplatser i maj har av försiktighetsprincipen revir avgränsats där endast två observationer gjorts. Ytterligare två-fyra sjungande hannar hördes vilket innebär att det kan vara fler par som häckade, men inga säkra revir har avgränsats för dessa.

Bedömning av exploaterings påverkan

Ett revir av svartvit flugsnappare i område A kan delvis komma påverkas av planen. Två revir kan komma att påverkas av planen i område B.

Förslag på skyddsåtgärder

Sätt upp fem fågelholkar anpassade för svartvitflugsnappare i närområdet.

Spillkråka^{NT/FD}

Ekologi

Spillkråka lever främst i större, sammanhängande barr- eller blandskogar med god förekomst av gamla eller senvuxna träd, gärna tall och asp, med håligheter. De tätaste populationerna förefaller finnas i äldre, variationsrik blandskog med gott om död ved och gamla träd. Spillkråkan, som är

beroende av äldre skogar med inslag av liggande och stående död ved, missgynnas av kortare omloppstider i skogsbruket (ArtDatabanken 2023). Varje par utnyttjar 400–1 000 hektar skog beroende på skogens kvalitet, men fortplantningsområdena/reviren kan vara mindre, ned till 100 hektar, om förhållandena är gynnsamma. Spillkråkans är en nyckelart vars bohål utnyttjas av andra fågel- och djurarter, till exempel olika ugglearter, knipa, salskrake, skogsduva, mård och fladdermöss (ArtDatabanken 2023).

Status/trend

Spillkråka är rödlistad som (NT)-nära hotad på grund av en nedåtgående populationstrend. Under den senaste 20-årsperioden har populationen minskat med drygt 20% (Wirdheim 2023).

Förekomst i området

Under fågelinventeringen 2023 gjordes en observation av spillkråka i område A och två observationer av arten gjordes i område B (Tabell 1, Figur 6). I samband med naturvärdesinventeringen som genomfördes 2022 (Ekologigruppen 2023a) noterades spår av spillkråka på ett flertal ställen. I objekt 4 och i objekt 11 (Figur 3) förekom hackmärken av spillkråka utspritt i objekten. Spillkråka sågs även i område 2 (Figur 1) i samband med naturvärdesinventeringen.

Vid fågelinventeringen 2023 bedömdes att ett par spillkråka troligen häckade i område 2 (Figur 1), som inte omfattas av den aktuella planen. Spillkråka kan ha mycket stora revir och det är inte omöjligt att reviret omfattar även område A och B. Bäst häckningsmiljöer, i form av gamla aspar, bedömdes finnas i område 2 (Figur 1), det vill säga utanför planområdet. Arten bedömdes inte ha sin boplats inom område A och B 2023 men områdena ingår sannolikt i ett födosökningsrevir.

Bedömning av exploaterings påverkan

Flera fynd av spillkråka förekommer inom planområdet och område A och B ingår sannolikt i ett födosökningsrevir för spillkråka.

Förslag på skyddsåtgärder

I samband med planen undantas två områden med högt naturvärde (klass 2) från bebyggelse och/eller planläggs som naturmark. Objekt 4 planläggs i sin helhet som naturmark och objekt 11 planläggs delvis som naturmark och i övrigt undantas objektet från bebyggelse, Figur 3. Även objekt 13 planläggs till stora delar som naturmark.

I områden planlagda som naturmark ska värdefull skog bevaras och marklov krävs för att fälla träd > 30 cm i diameter. Död ved grövre än 30 cm i diameter ska lämnas. Naturvårdsgallring är tillåten och gallrade träd kan användas till att skapa faunadepåer. Genom den förväntade ökade kvaliteten på skogarna, så kan god livsmiljö för spillkråka säkras och en tillfredställande population av spillkråka upprätthållas.

Sammanställning av föreslagna skyddsåtgärder för fåglar

Förslag på åtgärder som bedöms som nödvändiga i syfte att minimera risk för att detaljplanen kommer i konflikt med artskyddsförordningen sammanfattas enligt följande.

- All avverkning, markarbeten, röjning och schaktning av markvegetation bör genomföras under icke häckningssäsong i syfte att undvika förbudet mot att döda och skada fåglar. Häckningssäsongen infaller i denna del av landet generellt den 15 mars–15 augusti.
Obs att åtgärden gäller för alla i området förekommande fågelarter
- Sätt upp fågelholkar för entita och svartvit flugsnappare.
- Bevara objekt 4 och 11 med högt naturvärde (klass 2) och undanta dessa från bebyggelse och planlägg dem som naturmark.
- Bevara i möjligaste mån mogna träd, brynmiljöer, buskar och öppna gräsytor.
- Plantera bärande och blommande träd och buskar.

I tabellen nedan summeras de förslag till skyddsåtgärder som identifierats i den artspecifika utredningen ovan.

Tabell 4. Tabellen redovisar rekommenderade skyddsåtgärder. Rött kryss anger åtgärd som bedöms krävas för att förbud enligt artskyddsförordningen inte ska riskera att utlösas. Svart kryss anger att åtgärden inte bedöms nödvändig men att skulle vara gynnsam för arten.

Förslag till åtgärd	Entita	Grönfink	Svartvit flugsnappare	Spillkråka
Sätt upp fågelholkar	X		X	
Undvik att ta ner mogna träd. Det är viktigt att det även efter exploateringen finns en kontinuitet av fullvuxna träd i området. Undvik därför att ta ner mogna träd i de fall detta inte är absolut nödvändigt.	X			X
Bevara, utveckla och återskapa brynmiljöer och buskar. Brynmiljöer är viktiga som häckplats för bland annat grönfink och dessa miljöer bör i möjligaste mån bevaras. I de fall ny bebyggelse eller vägar tar befintliga brynmiljöer i anspråk bör nya lövrika skogs-bryn utvecklas.		X		
Bevara objekt 4 och 11 och undanta dessa från bebyggelse och planlägg objekten som naturmark.				X
Plantera bärande och blommande träd och buskar		X		

Om de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som föreslås i denna artskyddsutredning genomförs är det Ekologigruppens bedömning att risken är liten för att detaljplanerna ska strida mot bestämmelserna i artskyddsförordningen.

Förslag till vidare utredning

Om så önskas kan Ekologigruppen vara ekologstödd vid detaljerad utformning av skyddsåtgärder.

Referenser

Tryckta källor:

Bengtsson, K. & Green, M. 2013. Skånes Fågelatlas. SkOF, Vellinge. Skånes fågelatlas-den skånska häckande fågelfaunans utveckling enligt de båda atlasinventeringarna 1974–1984 och 2003–2009.

Ekologigruppen 2023a. Naturvärdesinventering Sandviken, Södertälje kommun.

Ekologigruppen 2023b. Fågelinventering i Sandviken, Södertälje kommun.

Green M., Haas F., Lindström Å. Övervakning av fåglarnas populationsutveckling. Årsrapport för 2023. Lunds universitet 2023.

Naturvårdsverket 2009. *Handbok 2009:2. Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket 2010. Manual för uppföljning i skyddade områden – Skyddsvärda fåglar. 2010-12-21. Kapitel förenklad revirkartering.

Naturvårdsverket 2012. Undersökningstyp: Fåglar: Revirkartering, generell metod. Version 1:1: 2012-06-21 (Författare Sören Svensson).

Naturvårdsverket 2022. Yttrande gällande Artskyddsutredningens betänkande SOU 2021:15 Skydd av arter-vårt gemensamma ansvar (M2021/01219). Ärendenummer NV-05619-21

Ottosson, U., R. Ottvall, J. ElMBERG, M. Green, R. Gustafsson, F. Haas, N. Holmqvist, Å. Lindström, L. Nilsson, M. Svensson, S. Svensson, and M. Tjernberg. 2012. Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. SOF, Halmstad.

SLU Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

Wirdheim, A. & Green, M. 2023. Sveriges fåglar 2023. – BirdLife Sverige – Sveriges Ornitologiska Förening, Halmstad.

Svensson. S. Et al., 1999. Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement nr 31.

Digitala källor:

Artdatabanken 2023 Artfakta. Fakta om arter. <https://artfakta.se/artbestamning/> (Hämtad: 2023-09-20)

ASF 2007:845. Artskyddsförordning

Artportalen 2023. Artportalen, rapportsystem för arter. <http://www.artportalen.se> (Hämtad: 2023-09-20)

BirdLife 2012. SOF-Sveriges ornitologiska förening. Häckningskriterier. <http://birdlife.se/atlasinventering/hackningskriterier/>

SFS 2022:928 Svensk författningssamling

Svensk Fågeltaxering. Uttag 1998-2023. <http://www.fageltaxering.lu.se>.

Sveriges Riksdag 2022a. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808/#K8 (Hämtad 2023-10-19).

Sveriges Riksdag 2022b. Hänsynsreglerna. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808/#K2 (Hämtad 2023-10-19).)